

Yeni Terörizm

Yeni Terörizm

Tarihte bilinen ilk terör örgütünün hangi örgüt olduğu hakkında kesin bir bilgi bulunmuyor. Ancak araştırmacılara göre milattan sonra 66'da Filistin topraklarında görülen Sicarileri ilk örgütlerden birisi olarak kabul ediyorlar. Sica ismi verilen bir tür kılıcı kıyafetleri altına gizleyerek saldırılar düzenlemeleri ile ünlenen Sicarilerden günümüze terörizm, günün koşullarına uygun olarak sürekli karakter değiştiriyor.

Terörizmle ilgili çok sayıda çalışma mevcut olmasına rağmen 11 Eylül terör saldırıları terörizm çalışmaları açısından bir milat olarak görülüyor. 2001 den sonra hız kazanan terörizm çalışmaları kapsamında kavramlar geliştiriliyor. Bu kavramlardan birisi de “Yeni Terörizm”. 11 Eylül’den daha önce ortaya atılmış olsa da yeni terörizm kavramı bu saldırının ardından daha popüler haline geliyor. Her ne kadar yeni terörizm kavramıyla ilgili çok sayıda makale kaleme alınmış olsa da kavramın geçerliliği de halen tartışılıyor. Temel soru yeni terörizmin ne kadar yeni olduğu. Başka bir deyişle yeni terörizmin hangi açıdan yeni olduğu.

Tarih içerisinde dönemseller olarak değişime uğrayan terörizmin hangi koşullara bağlı olarak ne şekilde evrim geçirdiğine yönelik olarak yapılan çeşitli çalışmalar mevcut. Bu kapsamda yapılan en dikkat çekici ve ayrıntılı çalışmanın Rapoport (2004) tarafından kaleme alınan “Modern Terörizmin Dört Dalgası” başlıklı kitap bölümü olduğunu söylemek yanlış olmaz. Rapoport tarihsel süreç içerisinde terörizmi, belirli bir zaman dilimi içerisinde kendisine özgü karakteri olan dört ana dalga teorisi çerçevesinde inceliyor.

Rapoport, dört dalgada ele aldığı terörizmin birinci dalgasını; 1880-1920 aralığını kapsayan, anarşist doktrini esas alan “Anarşist Dalga” olarak isimlendiriyor. Birinci dalgayı tetikleyen en önemli faktör haberleşme ve ulaşım teknolojilerindeki gelişim şeklinde ön plana çıkıyor. Bu dönemin terör eylemlerinin en önemli özelliği, eylemlerde dinamitin kullanılmaya başlanması ve genellikle suikast türü eylemler düzenlenmesidir.

Rapoport, ikinci dalgayı, 1920-1960 arasında kapsayan “Sömürge Karşıtı Dönem” olarak niteliyor. Bu dalganın temelinde kendi kaderini tayin hakkı bulunuyor. Sovyetler Birliği dışında çoğu ülkede terör örgütlerinin ortaya çıktığı bu dönemde kolluk kuvvetlerini ortadan kaldırmayı amaçlayan temel eylem tarzını, güvenlik güçlerine yönelik vur-kaç türü saldırılar oluşturuyor. Bu dalganın bir diğer özelliği örgütlerin terörist kelimesinin yarattığı pejoratif algının farkına vararak yeni bir söylemin gerekli olduğunu düşünmeleridir.

“Yeni Sol Dalga” olarak adlandırılan ve 1960-1990 dönemini kapsayan üçüncü dalga terörizme biçim veren en önemli gelişmeler Vietnam savaşı ve Filistin problemidir. Bu iki önemli gelişme hakim güçlere yönelik geniş tepkileri güçlendirmiş, özellikle batılı ülkelerde yeni terör örgütlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Ordu Fraksiyonu, Kızıl Tugaylar gibi birçok örgüt, kendilerini diğer ülkelerde gelişen akımlar için öncü olarak görmüş, Sovyetler Birliği birçok örgüte bu dönemde destek vermiştir. Bu dalgada ETA, ASALA, PKK ve IRA gibi örgütler; uçak kaçırma, rehin alma, büyükelçiliklere saldırılar benzeri terör yöntemlerini benimsemişlerdir.

Rapoport’a göre 1979 ve sonrası dönemi kapsayan dördüncü dönem din temelli ideolojilerle hareket eden terör örgütlerinin baskın halde görüldüğü terörizm sürecini kapsıyor. 1979 İran Devrini ve Rusya’nın Afganistan işgalinin dini güdülerle hareket eden terörizmi tetiklediğini belirten Rapoport, dördüncü dalgada; bombalama, suikast, rehin alma, intihar saldırıları, başta devlet güvenlik güçleri olmak üzere devlet kurumlarına saldırı türü terör eylemlerinin ön plana çıktığını ifade ediyor.

“Yeni terörizmi” kavramı, 11 Eylül’den daha önce akademik literatürde ortaya çıkıyor. Ne var ki, terörizm ve terörist örgütlerin dokusundaki farklılaşmaya dikkat çeken akademik çalışmalar, 11 Eylül’den sonra daha çok ilgi görmeye başlıyor. Yeni terörizm yaklaşımını savunan çalışmalar; 1960’lardan 1990’lara kadar faal olan IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu), ETA (Bask Vatani ve Özgürlük Örgütü), RAF (Kızıl Ordu Fraksiyonu) ve FKÖ’nün (Filistin Kurtuluş Örgütü) eylemlerindeki değişime; ayrıca, 1993’te El-Kaide üyesi Remzi Yusuf’un organize ettiği ve altı kişiyi öldürmesiyle sonuçlanan New York’taki Dünya Ticaret Merkezi saldırılarına; 20 Mart 1995’te Aum Şinrikyo (Yüce Gerçek) örgütü tarafından Tokyo metrosunda 12 kişinin ölümüne neden olan kinşasal saldırılara; 19 Nisan 1995’te 168 kişinin ölümü ve 600’den fazla kişinin yaralanmasıyla sonuçlanan Timothy McVeigh’in organize ettiği Oklahoma bombalı saldırılarına dayanıyor. Bu eylemler ve terörist örgütlenmelerin yapısal değişimleri, terörizmin kendisinde bir evrimin gerçekleştiğini haber veriyor (Ağkaya, 2017: 212-214).

Yeni terörizm kabaca, bilgi çağında terör organizasyonlarının uğradığı örgütsel, stratejik ve teknolojik değişimi tanımlıyor. Yeni terörizm kavramıyla ilgili farklı tanımlamalar yapılmasına rağmen bu farklı tanımlamalarda ortaya çıkan ortak noktalar; yeni terörizmde dini motivasyonun ön planda olması, ağ biçiminde örgütlenme şekli, kitlesel zayıflatlar oluşturacak eylemlerde bulunma olarak öne çıkıyor (Çağlar, 2018: 657).

Yeni terörizm kavramını ilk kez öneren Hoffman, terörist yapıların artık;

- Katı hiyerarşik organizasyondan ziyade ağ ve hücre biçiminde örgütlenmeye dayalı, katı surette karar alıcı bir lidere daha az bağlı,
- Faaliyetlerini sürdürdüğü devletlerin teritoryal sınırlarından daha çok sınır ötesi eylemler hedefleyen ve gerçekleştiren, bu bağlamda yerelden küresele evren,
- Yalnızca devlet görevlileri ve yöneticileri değil sivililer de hedef alan,
- Etnik ve ideolojik doktrinlerden ziyade fanatizme yakın,
- Stratejik manada sınırlı eylemlerden ziyade aşırı şiddete meyilli,

- Finansmanını örgütün merkezine bağlı kılmaktan ziyade anlık olarak sağlayabilen geniş bir yelpazede illegal faaliyetlere (insan kaçakçılığı, uyuşturucu ticaret vb.) girişerek kaynak yaratan,
- Son olarak da uluslararası sistemi onaylamaktan ziyade sistemin hedef alıcı hâle geldiğini savunarak, artık, bunun “yeni terörizm” olarak adlandırılması gerektiğini öne sürmektedir (Hoffman’dan Akt. Ağkaya, 2017: 213).

“Yeni” sıfatı; oluş ve çıkışından beri çok zaman geçmemiş ve daha önceliklerden farklı olanı nitelemek için kullanılıyor. Her ne kadar 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra üzerinde daha fazla tartışılmaya ve geliştirilmeye çalışılsa da terörizm kavramının önüne “yeni” sıfatının ilave edilmesi, bu kanlı ve vahşi şiddet oyununu “yeni” bir hale getirmiyor. Esasen batılı akademisyenlerin yeni terörizm olarak kavramsallaştırmaya ve literatüre ilave etmeye çalıştıkları olgu, teorik çerçeveye yeni bir şey dâhil etmemiş, dahası yeni olduğu dile getirilen terörizm modeliyle mücadeleye ilişkin “yeni bir mücadele yöntemi” de ortaya koymamıştır.

Esasen terörizm kavramı önüne “yeni” sıfatı getirilerek ortaya konulmaya çalışılan yeni bir şey bulunmamakla birlikte, yeni terörizmle asıl vurgu yapılmak istenilen husus; terör örgütlerinin düzenlediği eylemlerin karakterinin değişmesi, terör örgütlerinin organizasyon yapılarının dönüşmesi ile terör eylemlerinin daha geniş kitleleri etkileyen bir hale gelmesidir.

Ne terör ne de terörizm yeni kavramlar olmayıp, tarihsel süreç içerisinde insanlığın sürekli ve fakat değişen formlarda karşılaştığı bir gerçeklik olagelmıştır. Bu açıdan bakıldığında terörizmin öldürmek, yakmak yıkmak ve korku salmak üzerine inşa edilmiş doğasının aynı kaldığı, ancak karakterinin değişime uğradığı, yöntemlerinin sürekli farklılaştığı söylenebilir. Bu nedenle Batılıların İslam dinini terörizmin ana nedeni olarak gösterme çabasından öte gidemeyen “Yeni Terörizm” kavramı yerine, terörizmin değişen karakterine atıfta bulunan “Yeni Nesil Terörizm” kavramının kullanılması uygun düşecektir.

Kaynakça

Ağkaya Onur, (2017), *Yeni Terörizm Kavramı ve Uluslararası İlişkiler Disiplinindeki Yeri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 10 Sayı: 54, s:212-214, Erişim Adresi: http://sosyalarastirmalar.com/cilt10/sayi54pdf2tarihsiyasetuluslararasıiliskiler/agkaya_onur.pdf.

Bural Erol Başaran, (2020), *Yeni Nesil Terörizm Paradigması*, Muhittin İmîl (Ed.), Yeni Nesil Terörizm Kitabı, ss.28-32, Ankara, Nobel Yayıncılık.

Çağlar Turan M., (2018), *Toplumsal İnşacı Yaklaşım Açısından Yeni Terörizm*, Dr. Öğr. Üyesi Meral Balcı ve Dr. Öğr. Üyesi Arzu Al (Ed.), 6. Uluslararası Mavi Karadeniz Kongresi Uluslararası İlişkiler ve Yeni Dünya Düzeni Tam Metin Kitabı, s.657-662, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları.

Rapoport David C., (2004), *The Four Waves of Modern Terrorism*, Audrey Kurth Cronin, James M. Lused (Ed.) *Attacking Terrorism Elements of a Grand Strategy*, Georgetown University Presss. Washington, s.46-73.

TERAM